

Warszawa, 23-05-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

VII.602.72.2015.KNK

Pan

płk dr Andrzej Pecka

Dyrektor Generalny Służby Więziennej

ePUAP

Szanowny Panie Dyrektorze,

do Rzecznika Praw Obywatelskich w ostatnim czasie trafiły wnioski osób pozbawionych wolności dotyczące możliwości głosowania w wyborach do organów stanowiących i wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego. Wnioski te napływają do Rzecznika z zakładów karnych i aresztów śledczych na terenie całego kraju. Wnioskodawcy zgłaszali Rzecznikowi, że pomimo, iż nie są osobami, o których mowa w art. 10 § 2 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2408 ze zm., dalej jako: Kodeks wyborczy), nie byli oni umieszczeni w spisie wyborców i w konsekwencji nie wydano im kart do głosowania.

W 2016 r., prowadząc postępowanie wyjaśniające w podobnej sprawie, Rzecznik Praw Obywatelskich skierował wystąpienie do Państwowej Komisji Wyborczej z prośbą o wyjaśnienie stanu prawnego odnośnie do możliwości głosowania osób pozbawionych wolności w wyborach do organów stanowiących i wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego¹. W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika, Przewodniczący

¹Wystąpienie RPO z 9 maja 2016 r. znak VII.602.72.2015. JZ, link: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/node/7555/revisions/7606/view>.

PKW wskazał, że: „przepisy prawa wyborczego nie przewidują możliwości dopisywania się do rejestru wyborców gminy, na obszarze której znajduje się zakład karny (areszt śledczy), osób przebywających w tych zakładach, wyłącznie z uwagi na fakt odbywania przez te osoby (w danym okresie) kary w tym zakładzie. W ocenie Państwowej Komisji Wyborczej osoby jedynie odbywające karę w zakładzie karnym (areszcie śledczym) nie są z tego tytułu członkami wspólnoty samorządowej w jednostce samorządu terytorialnego, w której znajduje się ten zakład (areszt); są natomiast członkami tej wspólnoty, jeżeli zachodzą inne przesłanki pozwalające uznać, że stale zamieszkują na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego”.

Zgodnie z art. 12 § 4 Kodeksu wyborczego, komisarz wyborczy tworzy odrębny obwód głosowania m.in. w zakładzie karnym i areszcie śledczym oraz w oddziale zewnętrznym takiego zakładu i aresztu, jeżeli w dniu wyborów będzie w nim przebywać co najmniej 15 wyborców. Nieutworzenie obwodu jest możliwe wyłącznie w uzasadnionych przypadkach na wniosek osoby kierującej daną jednostką. Szczegółowe zasady tworzenia odrębnych obwodów głosowania w ww. jednostkach określone są w art. 12 § 4 – 6 Kodeksu wyborczego.

W art. 29 § 1 Kodeksu wyborczego ustawodawca wskazuje, że spis wyborców w jednostkach, o których mowa w art. 12 § 4 Kodeksu wyborczego, sporządza się na podstawie wykazów osób, które będą w nich przebywać w dniu wyborów, z zastrzeżeniem postanowień § 2. To właśnie ten ostatni przepis ma kluczowe znaczenie dla opisywanej problematyki, gdyż przesądza w nim, że w wyborach do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego oraz w wyborach wójta do spisu wyborców, o którym mowa w § 1, wpisuje się jedynie osoby stale zamieszkałe, odpowiednio, na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego lub gminy, w której przeprowadzane są wybory wójta.

Aktualny stan prawny sprawia, że wiele osób pozbawionych wolności jest zdezorientowanych, czemu dają wyraz we wnioskach do Rzecznika. Z jednej strony, tacy wyborcy nie są wpisywani do spisu wyborców w odrębnym obwodzie głosowania w areszcie śledczym lub zakładzie karnym, z drugiej strony – będąc osobami pozbawionymi wolności – nie mogą udać się do lokalu wyborczego by zagłosować osobiście w obwodzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), zwracam się do Pana Dyrektora z uprzejmą prośbą o przedstawienie wyjaśnień, w jaki sposób

osoby pozbawione wolności – posiadające czynne prawo wyborcze – mogą w praktyce zgłaszać w wyborach do organów stanowiących i wykonawczych jednostek samorządu terytorialnego, jeśli nie są osobami, o których mowa w art. 29 § 2 Kodeksu wyborczego.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/